HebrewBooks.org ©Moznaim Publishers. No commercial use allowed.

מעין העולם הבא. כלכתיב (ירמיה לא) הרה ויולדת יחדו הריון וילוד ויוסף אחד הכי דרשינן ליה במסכת שבת (דף ל:): הכי גרסינן **במסכת שבת יורד ומעלה ועולה ומרגיז עוטל רשות ונוטל נשמה.** [וס"פ] יורד למטה ומתעה את הבריות למטה ועולה למעלה ומרגיז את חמת המלך בהשטנותו עוטל ממנו רשות להרוג את המוטל מכיון שנתנו רשות לכתיב ותסיתני בו: **לערו על שוא.** שהחזק לשמור את נפש חיוב שלא תנוח: **לנחת בדידיה קיימא.** ליטול את הנפש והזהירו שלא ליטלה: **בעצור הרעימה.** שמתרעם על שהיא עקרה ומתפללת: **לפפוך קערה על פיה.** (ב) לעקור כל כבוד שמילך וגילך: **לפטור את כל העולם כולו.** מדינו של הקב"ה לומר שנתנסין הן ע"י הקב"ה שנברא (ג) ילפ"ל וסכי קאמר על דעתך כי לא מרעש מס היית מפך לא היית רעש: **נרגא שור בפרסות סדוקות וחמור בפרסות קלוטות.** את זה טהרת ואת זה טמאת הכל בא על ידך אתה נרגא בו סימני הטומאה: **נרגא לדיקים.** ע"י יצר טוב: **נרגא רשעים.** על ידי יצר הרע לפיכך אין ניעול מידך כי מי יעכב לנוסין הן המוטלין: **נרגא לו סורא.** (ד) הן תנלין שהיא מבטלת את הסהמי עבידה כדאמר בעלמא (קדושין דף ל:) מס פגע בך מנוול זה מגכהו לבית המדרש מס אבן הוא נימוח בו׳ הלבך לאו לנוסין ניימו שהרי יכולין להליל עלמן: **נרגא אוכד.** שהיה סבור שהיה אוכד את שהוא: **שדי שמיה עלוש.** אומר שהיא קרוכתו או מדבר בה להטילנה: **הבריחה בלילי שמיה.** מדבר לפני השטינה כלשם הממונה לחבידו בה ונקוט מי חייב לחבידו: **מן הסערה.** לשון שיער כלקתני הרבה ניימין נרגתי בשלש: **מטשטש את הארץ.** עוטות את האדץ כטיט: לדקון

מעין העולם הבא [1]עוד זה מדבר וזה בא ויאמר אש אלהים וגו׳ עוד זה מדבר וזה בא ויאמר כשדים שמו שלשה ראשים ויפשטו על הגמלים ויקחום וגו׳ עוד זה מדבר וזה בא ויאמר בניך ובנותיך אוכלים ושותים יין בבית אחיהם הבכור והנה רוח גדולה באה מעבר המדבר ויגע בארבע פנות הבית ויפול על הנערים וגו׳ ויקם איוב ויקרע את מעילו ויגז את ראשו וגו׳ ויאמר ערום יצאתי מבטן אמי וערום אשוב שמה ה׳ נתן וה׳ לקח יהי שם ה׳ מבורך בכל זאת לא חטא איוב ולא נתן תפלה לאלהים [2]ויהי היום ויבואו בני האלהים להתיצב וגו׳ ויאמר ה׳ אל השטן אי מזה תבא ויען השטן את ה׳ ויאמר משוט בארץ [וגו׳] אמר לפניו רבש״ע שטתי בכל העולם ולא מצאתי כעבדך אברהם שאמרת לו [3]קום התהלך בארץ לארכה ולרחבה כי לך אתננה [ו]ובשעה שבקש לקבור שרה לא מצא מקום לקוברה ולא הרהר אחר מדותיך [4]ויאמר ה׳ אל השטן השמת לבך אל עבדי איוב כי אין כמוהו בארץ וגו׳ ועודנו מחזיק בתומתו ותסיתני בו לבלעו חנם אמר רבי יוחנן אלמלא מקרא כתוב אי אפשר לאומרו כאדם שמסיתין אותו וניסת במתניתא תנא יורד ומתעה ועולה ומרגיז נוטל רשות ונוטל נשמה [4]ויען השטן את ה׳ ויאמר עור בעד עור וכל אשר לאיש יתן בעד נפשו אולם שלח נא ידך וגע אל עצמו ואל בשרו אם לא על פניך יברכך ויאמר ה׳ אל השטן הנו בידך אך את נפשו שמור ויצא השטן מאת פני ה׳ ויך את איוב [5](על) פניך יברכך ויאמר ה׳ אל השטן הנו בידך אך את נפשו שמור ויצא השטן מאת פני ה׳ ויך את איוב וגו׳ אמר רבי יצחק קשה צערו של שטן יותר משל איוב משל לעבד שאמר לו רבו שבור חבית ושמור את יינה אמר ר״ל הוא שטן הוא יצר הרע הוא מלאך המות הוא שטן דכתיב [5]ויצא השטן מאת פני ה׳ הוא יצר הרע כתיב התם [6]רק רע כל היום וכתיב הכא (רק את נפשו שמור) [7]רק אליו אל תשלח ידך] הוא מלאך המות דכתיב (רק) [4](אך) את נפשו שמור אלמא בדידיה קיימא א״ר לוי שטן ופנינה לשם שמים נתכוונו שטן כיון דחזיא להקדוש ברוך הוא דנטיה דעתיה בתר איוב אמר חם ושלום מינשי ליה [ג]לרחמנותיה דאברהם פנינה דכתיב [8]ובעסתה צרתה גם כעס בעבור הרעימה דרשה רב אחא בר יעקב בפפוניא אתא שטן נשקיה לכרעיה [9]בכל זאת לא חטא איוב בשפתיו אמר רבא בשפתיו לא חטא בלבו חטא מאי קאמר [10]ארץ נתנה ביד רשע פני שופטיה יכסה אם לא איפו מי הוא אמר רבא בקש איוב להפוך קערה על פיה אמר ליה אביי לא דבר איוב אלא כנגד השטן כתנאי ארץ נתנה ביד רשע רבי אליעזר אומר בקש איוב להפוך קערה על פיה אמר לו רבי יהושע לא דבר איוב אלא כלפי שטן [11]על דעתך כי לא ארשע ואין מידך מציל אמר רבא בקש איוב לפטור את כל העולם כולו מן הדין אמר לפניו רבונו של עולם בראת שור פרסותיו סדוקות בראת חמור פרסותיו קלוטות בראת גן עדן בראת גיהנם בראת צדיקים בראת רשעים מי מעכב על ידך ומאי אהדרו ליה חבריה [דאיוב] [12]אף אתה תפר יראה ותגרע שיחה לפני אל ברא הקדוש ברוך הוא יצר הרע [ז]ברא לו תורה תבלין דרש רבא מאי דכתיב [13]ברכת אובד עלי תבא ולב אלמנה ארנין ברכת אובד עלי תבא מלמד שהיה גוזל שדה מיתומים ומשביחה ומחזירה להן ולב אלמנה ארנין דכל היכא דהוה [ח](איכא) אלמנה דלא הוו נסבי לה הוה אזיל שדי שמיה עילווה והוו אתו נסבי לה [14]לו שקול ישקל בעשים ואוזנים ישאו יחד אמר [ט]רב עפרא לפומיה דאיוב חברותא כלפי שמיא [15]לו יש בינינו מוכיח ישת ידו על שנינו אמר [י]רב עפרא לפומיה דאיוב כלום יש עבד שמוכיח את רבו [16]ברית כרתי לעיני ומה אתבונן על בתולה אמר רבא [יא]עפרא לפומיה דאיוב איהו באחרניתא אברהם אפילו בדידיה לא איסתכל דכתיב [17]הנה נא ידעתי כי אשה יפת מראה את מכלל דמעיקרא לא הוה ידע לה [18]כלה ענן ויולך כן יורד שאול לא יעלה אמר רבא מכאן שכפר איוב בתחיית המתים [19]אשר בשערה ישופני והרבה פצעי חנם [יב]אמר רבה איוב בסערה חרף ובסערה השיבוהו בסערה חרף דכתיב אשר בשערה ישופני אמר לפניו רבונו של עולם רוח סערה עברה לפניך ונתחלף לך בין איוב לאויב בסערה השיבוהו דכתיב [20]ויען ה׳ את איוב מן הסערה ויאמר [וגו׳] [21]אזר נא כגבר חלציך אשאלך והודיעני אמר לו הרבה נימין בראתי באדם וכל נימא ונימא בראתי לה גומא בפני עצמה שלא יהו שתים יונקות מגומא אחת שאלמלי שתים יונקות מגומא אחת מחשיכות מאור עיניו של אדם בין גומא לגומא לא נתחלף לי בין איוב לאויב נתחלף לי [יב]22 מי פלג לשטף תעלה [וגו׳] הרבה טיפין בראתי בעבים וכל טיפה וטיפה בראתי לה דפום בפני עצמה כדי שלא יהו שתי טיפין יוצאות מדפום אחד שאלמלי שתי טיפין יוצאות מדפום אחד מטשטשות את הארץ ואינה מוציאה פירות בין טיפה לטיפה לא נתחלף לי בין איוב לאויב נתחלף לי מאי משמע דהאי תעלה לישנא דדפום היא אמר רבה בר שילא דכתיב [23]ויעש תעלה בבית סאתים זרע ודרך לחזיז קולות הרבה קולות בראתי בעבים וכל קול וקול בראתי לו שביל בפני עצמו כדי שלא יהו שתי קולות יוצאות משביל אחד שאלמלי שתי קולות יוצאות משביל אחד מחריבין את כל העולם בין קול לקול לא נתחלף לי בין איוב לאויב נתחלף לי [24]הידעת עת לדת יעלי סלע חולל אילות תשמור יעלה זו אכזרית על בניה בשעה שכורעת ללדת

1 עוד זה מדבר וזה בא ויאמר אש אלהים נפלה מן השמים ותבער בצאנ ובנערים ותאכלם ואמלטה רק אני לבדי להגיד לך: עוד זה מדבר וזה בא ויאמר בניך ובנותיך אכלים ושתים יין בבית אחיהם הבכור: והנה רוח גדולה באה מעבר המדבר ויגע בארבע פנות הבית ויפול על הנערים וימותו ואמלטה רק אני לבדי להגיד לך: ויקם איוב ויקרע את מעילו ויגז את ראשו ויפל ארצה וישתחו: ויאמר ערם יצאתי מבטן אמי וערם אשוב שמה ה׳ נתן וה׳ לקח יהי שם ה׳ מברך: בכל זאת לא חטא איוב ולא נתן תפלה לאלהים: איוב א טז-כב

2 ויהי היום ויבאו בני האלהים להתיצב על ה׳ ויבא גם השטן בתוכם להתיצב על ה׳: ויאמר ה׳ אל השטן אי מזה תבא ויען השטן את ה׳ ויאמר משוט בארץ והתהלך בה: איוב א ו-ב

3 קום התהלך בארץ לארכה ולרחבה כי לך אתננה: בראשית יג יז

4 ויאמר ה׳ אל השטן השמת לבך אל עבדי איוב כי אין כמוהו בארץ איש תם וישר ירא אלהים וסר מרע ועודנו מחזיק בתמתו ותסיתני בו לבלעו חנם: ויאמר ה׳ אל השטן הנו בידך אך את נפשו שמור: איוב ב ג-ו

5 ויצא השטן מאת פני ה׳ ויך את איוב בשחין רע מכף רגלו ועד קדקדו:

איוב ב ז

6 ויאמר ה׳ אל השטן הנה כל אשר לו בידך רק אליו אל תשלח ידך ויצא השטן מעם פני ה׳: איוב א יב

7 ויאמר ה׳ אל השטן הנה כל אשר לו בידך רק אליו אל תשלח ידך ויצא השטן מעם פני ה׳: איוב א יב

8 וכעסתה צרתה גם כעס בעבור העמה כי סגר ה׳ בעד רחמה: שמואל א א ו

9 ויאמר אליה כדבר אחת הנבלות תדברי גם את הטוב נקבל מאת האלהים ואת הרע לא נקבל בכל זאת לא חטא איוב בשפתיו: איוב ב י

10 ארץ נתנה ביד רשע פני שופטיה יכסה אם לא אפוא מי הוא: איוב ט כד

11 על דעתך כי לא ארשע ואין מידך מציל: איוב י ז

12 אף אתה תפר יראה ותגרע שיחה לפני אל: איוב טו ד

13 ברכת אבד עלי תבא ולב אלמנה ארנן: איוב כט יג

14 לו שקול ישקל בעשי ואזנים ישאו יחד: איוב ו ב

15 לא יש בינינו מוכיח ישת ידו על שנינו: איוב ט לג

16 ברית כרתי לעיני ומה אתבונן על בתולה: איוב לא א

17 ויהי באשר הקריב לבוא מצרימה ויאמר אל שרי אשתו הנה נא ידעתי כי אשה יפת מראה את: בראשית יב יא

18 כלה ענן וילך כן יורד שאול לא יעלה: איוב ז ט 19 אשר בשערה ישופני והרבה פצעי חנם: איוב ט יז 20 ויען ה׳ את איוב מן הסערה ויאמר: איוב לח א 21 אזר נא כגבר חלציך ואשאלך והודיעני: איוב לח ג 22 מי פלג לשטף תעלה ודרך לחזיז קלות: איוב לח כה 23 ויבנה את האבנים מגזה בשם ה׳ ויעש תעלה כבית סאתים זרע סביב למזבח: מלכים א יח לב 24 הידעת עת לדת יעלי סלע חולל אילות תשמר: איוב לט א

הגהות הב"ח

(א) גמ' אמר רבא מיכו כתמניעת לא אסתכל אברהם אפי' בדידיה כל"ל ומיכות עפרא לפומיה לתיוב נמחק: (ב) רש"י ד"ה לפפוך קערה על פיה כלומר לעקור: (ג) ד"ה לפטור וכו' שבקש להם יכ"ל: (ד) ד"ה ברואת לו מורש מבלין כל"ל ומיכת הן נמחק:

מוסף רש"י

ח"ו מינשי ליה לרחמנותיה דאברהם. כלי שלא יסת נמכח לפני מלסינו זכותו של אברהם (איוב א ז), בספוניא. שהיה לד בספוניא (קדושין לה. ושם: בספונא), מן הסערה. כלומר משעה שהשלש מי משניך משוכה (נדה נ:).

רבינו גרשום

מעין העולם הבא. שלאלתר תיכף לחרישה היו רוחות על ידיהן מיד והיה עשב יוצא ורועות. וכן כתב לעולם הבא ונגש חורש בקוצר (עמוד טן): כאדם שמסיתין אותו. אחרים ונוסת על ידיהן: בעבור הרעימה. מה רעמים הללו לעולם אי אפשר בלא מטר כך היתה מתרעמת ומכעסת אותה כדי שתבקש רחמים עליה שיהיו לה ולדות: אלא בלבו חטא. שהיה מחשב בלבו על (פי) הבורא דברים אשר לא כן: להפוך קערה על פיה. להפוך יראת כל העולם. כלומר שאין דין אמת: על דעתך כי לא ארשע. כלומר בידך לבות בני אדם אם היה בדעתך להטותו לטובה לא היה רשע ובעבור שלא עשית כן אין מידך מציל: מי מעכב על ידך. שלא תתן לרשע לב צדיק: אף אתה תפר. כשתאמר כן תפר יראת חטא מבני אדם ותגרע תפלה מהם: ברא לו תבלין כנגדו. מכלל שהכל בידי אדם ויעסוק בתורה ויהיה צדיק: כשמחזיר שדהו משובחת. שהוא היה סבור שגולה לו: שדי שמיה עילויה. היה מוציא שם שהיא קרובתו: חבריה כלפי שמיא. דקאמר ישאו יחד: הנא נא ידעתי. כשראה בבואה במים: ויעש תעלה. דפוס סילון לשטף המים: